

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articole și corespondențe pentru publicare se trimit redacției

Concurs, însușiri și taxele de abonament se trimit administrației tipografiei directoare

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂȘCĂ-ȘCOLĂȘTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

PARĂ ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ DUMINEA

ABONAMENTUL.

Pe un an 10 coroane
Pe jum. an 5 coroane

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci
Pe jum. an 7 franci

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266

† Dr. Nicolae Oncu.

S'a frânt o mândrie a neamului nostru, Dr. Nicolae Oncu. Moartea l-a ajuns la limita pusă de proroc pentru integritatea vieții omenestii de 70 ani, ce e mai mult e suferință și durere. Dumnezeu l-a scutit de aceste munci ale bătrânețelor, a căror proces i-se începuse încă înainte de împlinirea vârstei de 70 ani.

E tipul intelectualului crescut sub influința duhului din vechiul comitat Zarand. Marii bărbați ai acelor vremuri au deschis teren pentru talentul strălucit al fiului de țaran din Rîșca, oferindu-i un stipendiu dela societatea Transilvania din București, cu care și-a făcut studiile academice în Viena și în Bruxella unde a și luat doctoratul în științele de stat. A reîntors apoi la noi cu un magazin de cunoștințe juridice și cu o cultură universală ce l-a ridicat peste nivelul culturii locale ale contemporanilor săi. Vorbea pe lângă limba germană franceză și englezească.

Cu acest tezaur de cunoștințe s'a așezat în Arad unde devine stîlpul tinerei generații care pe la începutul anilor 80 din secolul trecut crează o nouă epocă în viața publică din Arad, epoca întemeierii de instituțiuni culturale și economice și a luptelor mari pentru consolidarea bisericii și a neamului.

De numele lui se leagă înființarea institutului de credit și economii »Victoria« și conducerea înțeleaptă și puritană a celui mare institut economic care a devenit un izvor de consolidare economică a populației noastre. Un pas mai departe în calitate de președinte al comitetului parohial el prezidează înființarea școlii frumoase din Pârneava și lângă ea casa națională căminul ridicat pentru întrunirile sociale ale țărânilor și a provăzut aceasta casă națională din al său cu o bibliotecă populară. El ca primul comanditar a prezidat institutul tipografic »Tribuna« și ridicarea palatului ei, cea mai frumoasă instituțiune culturală ridicată din munca proprie a grupării »Tribunei«. Din instituțiunea aceasta s'a răspândit cultura românească ce a produs elanul de în-

sufiețire și tăria conștiinței naționale care a concentrat pe toți într'o unitate culturală. El a luat în mâinile sale dibaci chestia înființării școlii civile de fete din Arad care astăzi e cea mai frumoasă școală națională. Aceste instituțiuni sunt monumentele pe cari și-le-a ridicat el ca o mândrie a iubirii lui de biserică și neam.

Activitatea vieții lui publice a fost contopită cu viața constituțională a bisericii. Ca președintele comitetului parohial din Arad, membrul consistorului, al sinodului eparhial și al congresului național bisericesc, își duce în aceste corporații toată strălucirea talentului său, tot focul iubirii de biserică și neam, toată bogăția cunoștințelor cu cari contribuie în mod hotărîtor la toate creațiunile acestor corporațiuni. El a fost unul dintre cei mai temeinici cunoscători ai așezămintelor noastre bisericești și cel mai fervent apostol al legalității, dreptății și moralei publice, pentru el scaunul în corporațiile bisericești n'a fost scaun de odihnă, ci catedra constituțională pe care a împlinit-o cu un devotament propriu talentelor mari. O clasică figură a constituționalismului nostru bisericesc.

Acelaș rol superior l'a avut și cu organizația noastră națională, în comitetul și conferențele naționale. Pentru că el n'a putut lipsi de nicăiri unde a fost vorba de neamul lui iubit. În furtunile mari ale vieții politice a trecut ca un erou, credincios steagului său nepătat, purtat mai bine de 30 ani.

Din viața lui putem deduce o învățătură vrednică de luare aminte și de urmat.

Sufletul lui dezvoltat sub influința evenimentelor istorice din fostul comitat Zarand. Școala primară a frecventat-o în Cebea sub umbra goronului lui Horea în a treia comună dela locul său natal. Acolo a atras atențiunea magistraților români din Baia de Criș, anume academicianul Dr. Iosif Hodoș și alții, cari i-au deschis calea la școlile medii pe cari le-a făcut în Beins, Lugos și Oradea-mare, unde deja începe în societatea de lectură a tinereții să se distingă prin lucrări literare. În Viena a încheiat legături prietenești cu Eminescu și Slavici. Influența literară a acestor doi luminători ai culturii românești se observă peste toată viața lui, aceasta influință l-a adus

aproape și de curentul cultural ce l-a reprezentat »Tribuna«. Cultura lui a fost românească în care s'a absorbit toate cunoștințele câștigate în străinătate. Și aceasta cultură, unică și indivizibilă l-a făcut să aibă un singur gând și sentiment, gândul și sentimentul românesc din care au izvorit toate acțiunile sale a căror caracter a fost pur românesc.

Astăzi când am ajuns la povârnișul discuțiilor despre două culturi a intelectualilor noștri, ce însemnă două suflete, tipul lui Dr. Nicolae Oncu, că o cultură se poate susține și în școli străine, dacă îi facem loc în sufletul nostru și acolo o facem regină peste întreagă împărăția sufletească. Mântuitorul Hristos când s'a pregătit de moarte a zis învățăcelilor săi: beți din paharul meu. Oncu ne zice beți din paharul meu, în acesta este cultura românească' apa vie a sufletului românesc.

Cu evlavie creștinească primim lovitura ce ni-s'a dat prin pierderea acestui suflet mare, pentru care nu vom încetă a ne rugă.

În veci pomenirea lui.

Chestiunea concentrării profesorilor români sub scutul „Asociațiunii“.

Raport citit în ședința secției școlare, ținută la 30 Iunie (12 Iulie) 1913 în Sibiu.

de Dr. Onisifor Ghibu.

— Urmare și fine. —

E foarte instructivă această tristă odisee de aproape o jumătate de veac a unei chestiuni, care dacă ar fi fost luată în mână din parte forurilor competente, cu destulă energie, s'ar fi putut rezolvi încă acum cincizeci de ani, când vremurile nu erau așa de vitrege ca astăzi. Vedem aici pe deoparte dorința vie a tuturor seriilor de profesori dela 1862 și până astăzi, de a se asocia, în vederea împlinirii multelor lipsuri ale culturii lor și a noastre, pe de alta vedem zădărnicia tuturor încercărilor de a realiza acest just postulat al unei tagme de oameni cu un rol cultural atât de însemnat. În fața acestei situații se pare, că profesoria română are să aleagă între două posibilități: sau să renunțe pentru totdeauna la o organizare, sau să intre în organizarea existentă a profesorilor dela școalele de stat, în care au intrat și profesorii confesiunii romano-catolice și reformate (cari de altfel, își au și reuniunile lor separate).

Dar iată, că presa noastră, adeseori hulită pentru amestecul ei în chestiunile culturale, găsește ea o soluție. Aceasta soluție jefiște, ce e drept, forma, dar e capabilă de a păstra și de a duce la bun sfârșit întregul fond al chestiunii.

Într'un articol prim al „Tribunei“ (29 Ianuarie v. 1910) intitulat: „Profesorii noștri secundari și „Asociațiunea“, se face anume propunerea pozitivă ca toți profesorii secundari să fie declarați membri ai secției școlare a „Asociațiunii“, în care formă ar fi dată posibilitatea unei concentrări a tuturor — fără ca sta-

tul sau consistoriile să poată excepționa din vre-un motiv această modalitate.

Propunerea aceasta a prins repede rădăcini și a început să preocupe în mod serios și „Asociațiunea“ și pe unii profesori, cari au venit și în publicitate cu părerile lor. Într'aceea revista „Luceafărul“, în urma unui articol al d-lui G. Precup, profesor în Blaj, a făcut o anchetă cu privire la modalitățile de realizare a concentrării profesorilor, publicând, în Nr. 8 și 9/1910, răspunsurile tuturor directorilor școalelor medii, cari răspunsuri, deși indicau căi foarte diferite, totuși în general se reduceau la necesitatea de a întreprinde toți pașii posibili pentru realizarea asocierii profesorilor în modul produs de „Tribuna“. Eră însă o piedecă în statutele secțiilor științifice-literare, cari prevăd un număr limitat al membrilor singuraticelor secții (5 ordinari și 5 corespondenți). Piedeca aceasta a fost înlăturată prin adunarea generală a „Asociațiunii“, ținută la Blaj în 1911. § 3 din Regulamentul general al secțiilor științifice literare ale „Asociațiunii“ a fost modificat în sensul, că numărul membrilor corespondenți ai secțiilor s'a lăsat nelimitat. După schimbarea acestei secțiunea școlare și-a dat seama de datorica ce o așteaptă, și la 2 Decembrie 1911 se întrunește în Sibiu, într'o ședință la care a iviat și pe profesorii din Sibiu, în scopul de a discuta mai deaproape pașii ce trebuiau făcuți. În ședința aceasta s'a decis ca să se facă o adresă confidențială către direcțiunile școalelor medii și superioare românești, în care să se facă cunoscută intenția secției școlare de a declara membri corespondenți ai secției pe toți profesorii (inclusiv profesoriale) dela școalele noastre și pe toți cateheții români dela școalele străine. Totodată s'a decis să li-se comunice și „schita de program“ ce s'a stabilit în această ședință și în care s'au fixat 16 probleme de însemnătate mai mare pentru școalele medii. Secția școlară a și făcut, în Ianuarie 1912, o circulară către toate direcțiunile, cerând ca să se declare dacă consimt sau nu cu programul și cu intențiile secției școlare. Această circulară a fost primită cu un adevărat entuziasm de către profesorii noștri dela toate școalele, cu excepția seminarului din Gherla și a preparandiei din Oradea-mare, cari — fiind prea departe de Sibiu — n'au răspuns nimic.

Între aceea, întrunindu-se secțiile științifice-literare din 1912, secția școlară a propus ca 113 profesori să fie declarați membrii corespondenți ai ei. Ivindu-se în ședința plenară multe nedumeriri, o hotărâre asupra acestei propuneri s'a amânat până la 1913, până când chestia se va studia și mai temeinic. Por-nită odată în direcția pomenită, secția școlară nu a lăsat lucrurile din mână, ci în ședința ei ținută în 2 Octombrie 1912 în Sibiu, a decis ca la proxima ei ședință din 12/25 Oct., care avea să se ție la Blaj, să fie convocați toți profesorii, în scopul de a discuta, pe lângă „unele probleme actuale ale secției școlare“, și „chestiunea manualelor în școalele medii“ (În program mai eră și o „conferință“ a dlui G. Precup, profesor la Blaj). Iuvtările pentru această ședință se și tipăriseră, când deodată se ivește părerea, că, din cauza timpului prea scurt, ședința să se amane pe mai târziu. Amânându-se ședința, ea s'a ținut la 30 Octombrie în Blaj, participând la ea însă numai un număr mai restrâns de profesori din Blaj și dl Dr. V. Bologa din Sibiu (cei dela celelalte școale n'au fost convocați). În această ședință s'a decis ca secția să se adreseze tuturor școalelor, cerând ca aceasta să înainteze biroului secției până la 1 Februarie 1913:

- a) Lista manualelor pe cari le folosesc la diferite materii de învățământ,
 b) Lista manualelor necorăspunzătoare, pe cari, în lipsa altora mai bune, le întrebuintează,
 c) Lista manualelor cari lipsesc,
 d) Declarația particulară a profesorilor, că la ce manual lucrează, respective, la pregătirea cărui manual s'ar angaja.

Acestei cereri au satisfăcut, cu excepția tuturor seminarilor teologice, a preparandiei din Oradea-mare, a școlii reale și a celei comerciale din Brașov, toate școlile noastre. Strângându-se prin aceasta, un material de studiu foarte interesant, secția școlară, în a 3-a ședință a ei ținută la 2/15 Maiu în Blaj, a decis ca referentul ei să-l studieze și să-l tipărească, trimițându-l înainte de ședința plenară a ecțiilor din 1913, tuturor profesorilor, ca material de studiu. Totodată s'a hotărât ca ședința a 4-a a secției să se ție la 30 Iulie v. în Sibiu, având să fie invitați la ea profesorii dela toate școlile noastre, în scopul de a discuta chestiunea manualelor și a lua și măsurile necesare în această chestiune.

O altă hotărâre a secției, adusă în această ședință a fost, să propuie ședinței plenare a secțiunilor din acest an, ca deocamdată să fie declarați membrii corespondenți ai secțiunii școlare toți profesorii ordinari dela acele școli, cari au răspuns afirmativ la apelul din Ianuarie 1912 al secției, și cari sunt membri ordinari sau pe viață ai „Asociațiunii“, rămânând ca ceilalți să fie declarați în anul viitor.

După cum vă este cunoscut, biroul secției și-a împlinit chemarea de a pune la dispoziția tuturor profesorilor materialul de studiu relativ la manuale și de a convocă la această ședință pe toți profesorii.

*

Și cu acestea dupăce am parcurs toate fazele prin care a trecut chestiunea asocierii profesorilor, am fi ajuns la zia de astăzi.

Nu cred să mai fie între D-Voastră vreunul, care să nu fie adânc convins, că azi o asociere a profesorilor români din această țară e o necesitate mai mare chiar decât oricând până acum. Profesorii de stat, cei romano-catolici și cei reformațiși au organizarea lor, profesorii sași tot așa. Dacă ne uităm la profesorii români din Bucovina, cari până bine de curând erau răslețiți și slabi, vedem că și ei au întemeiat, nu mai demult ca în anul 1911, un „cerc“ al lor, pe baze naționale, care a început o luptă laudabilă în contra utracvismului; tot asemenea sunt organizați și profesorii români din Macedonia.

La noi în Ungaria s'au adunat în conferență generală învățătorii români de ambele confesiuni, apoi femeile române. Pe teren financiar găsim organizația rezistentă a „Solidarității“ băncilor. Numai profesorii români, adevărații intelectuali ai neamului nostru, stau răslețiți și decepționați în urma multor încercări zadarnice e de a se uni. A sosit însă ceasul, ca această stare păgubitoare și pentru profesori personal și pentru cultura noastră în general, să înceteze. Și dacă o „organizare“ propriu zisă, cu o bază ca a asociațiilor profesorilor de stat, cu „congrese“ ș. a. m. d. nu e posibilă, dupăcum s'a văzut din expunerile de mai sus, — să mulțămim lui Dumnezeu că avem totuș o instituție, sub aripile căreia ne putem adăposti și încălzi și noi, după dorul sufletului nostru. În cadrele secției școlare a Asociațiunii incip toți profesorii noștri și Dvoastră credem, că intrând în această secție veți lucra cu întreg devotamentul în toate direcțiunile,

pe cari le veți crede frumoase și utile pentru cultura românească.

În acest semn al „Asociației“ noastre, credem că vom învinge toate greutățile și vom face posibilă o înaintare a neamului nostru, ce așteaptă de mult „o dreaptă sărbătoare“.

Creștinismul social.

„Creștinismul social“ constă în Apus din tendința de a se deslega conform cu învățătorile Creștinismului toate problemele sociale dela ordinea zilei. „Împărăția lui Dumnezeu“, descrisă și statornicită de Isus Hristos în Sfintele Evanghelii, și destinată atât viețuirii cerești, cât și viețuirii pământești a oamenilor, trebuie să înceapă a domni și pe pământ precum domnește în ceruri, — zice reprezentanții acestei tendințe —; pentrucă, după cum omul ca individ n'a putut să ajungă la mântuire decât prin intruparea în chipul lui a însuși Fiului lui Dumnezeu, tot așa și societatea omenescă nu va putea să se tămăduiască de relele, de care suferă, decât când va ajunge să se intrupeze în ea „Împărăția lui Dumnezeu“, pe care creștinismul o arată ca fiind întemeiată pe adevăr, pe dreptate, pe milă și pe jertfa pentru aproapele ¹⁾.

*

Fiind vorba de Creștinism, care s'a ocupat dintrodată și în mod continuu de tămăduirea tuturor re- lelor din lume, — atât individuale cât și sociale — s'ar părea că Creștinismul social, în forma în care îl întâlnim astăzi, ar fi ceva vechiu. Cu toate acestea el e foarte nou, pentrucă spre a se fi putut ajunge la astfel de socolinte, firește că a trebuit mai întâiu să se aștepte vremea, când s'a putut face o deosebire hotărâitoare între individ și societate.

O astfel de vreme, bine înțeles că nu s'a putut ivi în anticitate, intru cât, după deprinderile și concepția antică omul eră absorbit de societate până a-și fi pierdut nu numai orice libertate civilă ²⁾, dar chiar și dreptul natural de a-și avea o familie și o proprietate ³⁾, după cum cel puțin îl concepe Platon în Republica lui. În evul mediu de asemenea individul n'a putut să fie conceput aparte de societate, pentrucă în afară de libertățile individuale acordate prin instituțiunea feudalității, și care erau, după cum se știe, de ordin politic —, evul acesta n'a mai putut cunoaște alte libertăți, ca, de pildă, pe cele publice și civile din zilele noastre.

De altfel e drept, că, atât în anticitate cât mai ales în evul mediu, Creștinismul a pregătit prin practicile și doctrinele lui calea deosebirii individului de societate.

În opoziție cu atotputernica statului și a societății, — zice Fustel de Coulanges —, „Creștinismul învăță că omul nu-i mai aparține societății decât printr'o parte a lui, adică prin corpul și interesele lui

¹⁾ Paul Nathusius, *Die Mitarbeit der Kirche an der Lösung der sozialen Frage*. Leipzig 1893, pag. 5—7, 91—94, 108—113, etc.

²⁾ Libertățile pe care le-au cunoscut cei vechi, n'au fost cele civile pe care nu le-au avut, — (vezi Benjamin Constant în *Cursul de politică constituțională* din 1819; Laboulaye în *Libertățile vechi și moderne* 1863; Fustel de Coulanges în *Le cité antique* și Emilie Faguet în *Le Libéralisme*, toți citați în *Cursul de Drept Public al Facultății din Paris* din anul 1911, pag. 99—10) —, ci numai pe cele politice, care constau numai din participarea cetățenilor la conducerea statului.

³⁾ Platon în *Republică*, Cartea V, pag. 239 și 245.

materiale... dar prin suflet el eră liber și nu eră legat decât de Dumnezeu... Olată sufletul liberat, ceea ce eră mai greu eră dejă făcut, și libertatea a devenit cu puțință în ordinea socială¹⁾. Prin această libertate, recunoscută individului de Creștinism, natural că s'a pus un început sigur de deosebire între individ și societate, încă de când a apărut Creștinismul.

Dar a pune începutul e una, și a-l desăvârși e alta. Și noi știm, că în ce privește desăvârșirea acestei deosebiri, ea nu s'a putut face decât prin proclamarea de către revoluțiunea americano-francză din secolul al XVIII-lea a *drepturilor oamenilor și al cetățenului* adică de când libertatea individului fu recunoscută nu numai moral, ca în Creștinism, ci și politic și juridic, ca în urma numitei revoluțiuni.

Prin urmare, dat fiind modul de concepere de mai sus al Creștinismului Social, cum că „Impărăția lui Dumnezeu“ trebuie să se pogoare și să se intrupeză în societatea omenească, tot așa după cum și Hristos, Fiul lui Dumnezeu, s'a pogorit și s'a intrupat în ființa omenească. origina Creștinismului Social trebuie căutată numai dela revoluțiunea americano-francză încoace²⁾, adică începând de prin secolul al XIX-lea înainte, când mai ales prin organizațiile politice al timpului s'a putut ajunge și mai vizibil, decât prin doctrine și teorii, la deosebirea dintre individ și societate.

*

Și într'adevăr că începuturile „Creștinismului Social“ în înțelesul, pe care îl are el astăzi, le găsim între anii 1840 și 1850 prin străduințele deoparte ale protestanților Richard Rothe, Ritschl și mai ales Wichern (1808—1881)³⁾, iar de alta ale baronului Ketteler, mai întâiu preot papist la Hogsten, când pronunță în 1848 cele șase discursuri celebre ale lui asupra regimului proprietății după doctrina creștină și a influenței sociale a Bisericii⁴⁾ și apoi episcop la Manța, când în 1864 își scrie opera de „Creștinism Social“ intitulată: *„Die Arbeiterfrage und das Christentum“*.

Ceea ce și-au propus indeobște aceste două tabere diferite a fost obligațiunea pentru clerul și mirenii creștini nu numai de a împărți milostenii, prin care relele sociale abia se corijează, ci de a se supune cu toții moralei creștine de libertate, de egalitate și de fraternitate, prin care relele sociale se pot

1) Fustel de Coulanges *La cite antique*, pag. 462—463.

2) Cetind *„l'Avenir“*, jurnal scos de preotul Lamennais (1782—1854) în 1830 împreună cu Lacordaire și alții, s'ar putea crede că Creștinismul Social ar exista chiar din timpul Sfinților Apostoli; tot așa după cum cetind Enciclica *„Rerum novarum“* din 18 8 a Papii Leon XIII s'ar putea crede că acest Creștinism Social ar fi continuat să existe și pe vremea Sfinților Părinți, Biserica găsindu-l astfel în moștenirea ei prin însăși stănta tradițiune. Socotința aceasta însă nu poate fi adevărată; pe truce, în afară de comunitățile întemeiate și pe folosirea indeobște a bunurilor materiale, de care se vorbește în faptele Apostolilor cap. II v. 44—46, IV, v. 32—36, și care fură destinate chiar din timpul sf. Apostoli din cauza abuzurilor la care se dedese familia Anania și Safira (vezi faptele Apostolilor cap. V, v. 1—12) și în afară de comunitățile monastice, Biserica n'a folosit alt mijloc de împăcare a trebuințelor materiale dintre oameni, decât dreptatea, și mila celor bogăți către cei săraci; și nic'decum *și sprîjinul reciproc* între ei al celor lipsiți și nevoiași, cum propune Creștinismul Social de astăzi.

3) Nathusius *loc cit* și Naumann, *Was heisst Christlich-Sozial* I. pag. 48, Leipsig 1894.

4) *„Die grossen soziale Fragen der Gegenwart, sechs Predigten“* 1849.

înlătură cu desăvârșire⁵⁾; și încă mult mai ușor și mai sigur de cum se poate face prin opera politică și juridică ieșită din spiritul revoluționar al secolului XVIII-lea.

Astfel de propuneri îi făcură și pe unii și pe alții să apară în fața lumii ca niște inovatori, pentru că în ce privește pe Protestanți, prin rescriptul regal din 1863⁶⁾ li se impuse c:l puțin în Prusia, să nu se mai ocupe de cât de predicarea dogmei și de administrarea tainelor, iar în ce privește pe Papiști, se știe că singura acțiune socială la care se dedeau ei cel puțin pe vremea aceea, era cea politică sub forma păstrării și nu a abrogării privilegiilor sociale.

Cu tot caracterul lor de inovațiuni însă, din cauzele arătate în nota 1 de mai sus, sforțările Protestanților mai ales prinseseră de minune; și rând pe rând s'au grăbit să se înscrie în rândurile inovatorilor de mai sus atât valorii științifice, ca istoricul Adolf Harnack și economistul Adolf Wagner dela universitatea din Berlin, cât și însuși Alțeta Sa Imperială Prințul de Coroană Wilhelm, astăzi împăratul Wilhelm al II-lea. Ca Prinț de Coroană, actualul împărat al Germaniei a luat chiar cuvântul la întrunirea din Waldersee ținută de marele predicator al curții Imperiale, Stöcker, în 1887 pentru propagarea Creștinismului Social⁷⁾.

Cât pentru Papiști, clericii și laicii care urmară pe Ketteler fură cam rari până la anul 1898, când se se săvârși marea și neașteptata minune de a vedea chiar pe Papa Leon al III-lea îmbrățișând cauza „Creștinismului Social“ prin Enciclica *„Rerum Novarum“*. În ce privește Franța însă, trebuie să recunoaștem, că chiar înainte de această enciclică se începuse dejă o puternică mișcare în sensul Creștinismului Social, condusă între anii 1870 și 1880 de Leon Harmel, cu care se împreună și mișcare a d-lor Comte de Mun și De La Tour du Pin⁸⁾.

Creștinismul Social al lui Harmel însă, și al conțelui de Mun, n'are nimic de a face cu Creștinismului social al preotului parizian Lamennais din 1830, pe care acesta l-a apărut prin jurnal său *„l'Avenir“* până în 1832, când fu chemat la Roma și condamnat de Papa.

Lamennais reprezintă singur o fază aparte a Creștinismului Social, care constă în tendința de a se uni Creștinismul cu ateismul revoluționar al guvernanților pentru moralizarea și îndreptarea societății⁹⁾.

5) După cât se vede, e vorba de o transpunere în Creștinism a programului social întocmit de revoluția americano-francză, transpunere care mai ales clericilor culti și inimoși le apără pe vremea aceea ca cea mai urgentă măsură de luat, spre a le putea răspunde necredincioșilor cu ceva pozitiv: 1) la învinuirea cum că Creștinismul n'a putut prin el însuși să îndrepteze societatea și al 2) la aceea că nici în viitor nu va putea să facă nimic pe tărâmul social.

6) *Deutsche evangelische Kirchenzeitung*.

7) „Față cu tendințele unui partid anarhist și necredincios, — a zis la acea întrunire Wilhelm al II-lea, — cea mai sigură apărare a Tronului și a Altarului stă în readucerea la creștinism și la Biserică a omului necredincios, și prin aceasta la recunoașterea autorității legale și la dragostea de monarhie.

Pentru aceasta trebuie să se pună în valoare cugetarea socială creștină cu o insistență mult mai mare decât până aci“ (vezi Rade, *Chronik der christlichen Welt* 1896 pag. 219).

8) Paul Lapeyre *l'Action du Clergé dans la Réforme Sociale* 1911 pag. 108—123.

9) Vezi colecția jurnalului *„l'Avenir“* și scrierile lui Lamennais.

Dimpotrivă Creștinismul Social francez dintre 1870 și 1880 este intru totul asemenea cu cel de origina germană, protestant și catolic al lui Wichern și Ketteler, și cu cel al Papei Leon al XIII din *Rerum Novarum*.

(Va urmă).

„Biblioteca populară a Asociațiunii“.

Acum trei ani, comitetul central al „Asociațiunii“ a decis să editeze în fiecare an câte 10 cărțile și un calendar, cu scopul de ale da membrilor ajutători ai „Asociațiunii“, în schimbul taxei de 2 cor.

Când s'a adus hotărîrea pentru înfăptuirea acestei lucrări, s'a avut în vedere atât înmulțirea membrilor ajutători cât și dezvoltarea gustului de citit și prin aceasta, răspândirea de povești și învățături folositoare între săteni.

În parte s'au și ajuns scopul urmărit, dar nu s'au ajuns în măsura ce se aștepta dela un popor de peste 3 milioane și nici în raport cu jertfele materiale avute cu tipărirea și împărțirea cărților.

În anul 1911 au fost înscriși 11.000 membri ajutători. În 1912 numărul membrilor au crescut cu 1000 și în 1913 numărul membrilor au scăzut cu 4000. După dovezile ce le avem, scăzământul acesta, nu este a se atribui numai lipsei și sărăciei ci mai mult este a se atribui nepăsării și lipsei de interes.

Avem o mulțime de scrisori, venite dela țărani, cari cer să fie primiți în șirul membrilor ajutători și se plâng împotriva multor neajunsuri și nepăsări. Doar, că în fiecare comună avem țărani iubitori de carte și așteptată să fie luminați și povățuiți pe calea binelui obște.

Din cele vre-o 3000 comune locuite de români, abia putem număra vre-o 60—700 în cari avem înscriși membri ajutători la „Asociațiune“.

Zărnice auzim plângeri, că poporul nostru e înapoiat în cultură și că nu e organizat economic. „Asociațiunea“ a făcut tot ce i-a stat în putință, ca să împrăștie întunerecul și să reverse lumină. Pentru ajungerea scopului a apelat și în anul acesta la bunăvoința și sprijinul fruntașilor, cari trăiesc în nemijlocita apropiere a sătenilor noștri și dela cari, în cea mai mare parte atărnă deșteptarea și luminarea sătenului român.

Suntem la începutul anului 1914 și trebuie să ne dăm seama, în câte exemplare să tipărim cărțile pentru acest an. Dintre cele 8 mii de liste trimise pentru înscrierea de membri, abea dacă ni-s'a înapoiat vre-o 50, așa că nu ne putem orienta, nici în ce privește numărul și nici în ce privește expediția.

E trist, dacă nici cea mai înaltă instituțiune a noastră, „Asociațiunea“, nu e sprijinită după merit și e spre paguba noastră, dacă nu căutăm, ca razele ei de lumină să ajungă în măsură cât mai mare, prin toate comunele locuite de frați de ai noștri.

Ne adresăm și de astă dată, cu toată încrederea, către Dnii preoți, învățători și ceilalți fruntași ai poporului nostru și îi rugăm cu tot dinadinsul, să binevoiască a înscrie cât mai mulți membri și cu posibila grabire să ne trimită listele cu numărul membrilor înscriși.

De aici, din centru, nu se poate face totul. Este în interesul nostru al tuturor, ca să ne facem fiecare

datorința, sprijinind frumoasele și marețele nizuințe ale „Asociațiunii“, prin cari conlucrăm la deșteptarea și înaintarea în bună stare a poporului din care facem parte și pentru care datorință avem să muncim.

Admin. „Bibl. pop a Asoc“.

CRONICA.

Cursul complementar dela școala civilă română din Arad. La școala civilă de fete din Arad s'a reînființat cursul complementar pentru absolventele celor 4 clase ale școlii civile.

În acest curs se va învăța:

1. *Religie morală și literatura bisericească.*
2. *Limba română, îndeosebi literatura modernă și clasicii români în 4 ore săptămânal.*
3. *Limbile moderne: maghioră, germană și franceză (facultativ) 1—3 ore.*

Bucătărie practică și teoretică în cel puțin 1—2 ore în fiecare zi. Elevele vor ajuta menajerei în bucătărie, vor lua parte chiar la cumpărările ce se fac pe seama internatului și ca să se deprindă în conducerea socotelilor de casă, va face fiecare socotelile bucătăriei internatului.

5. *Economie teoretică și practică, în bucătărie și grădină 4 ore.*

6. *Lucru de mână și croit.* Aici se va ține seamă mai ales de lucrările ce se cer în casă, dar se va da instrucție necesară și pentru confecționarea lucrurilor mai fine. Elevele cari doresc, vor putea avea ore de pirogravură și pirovelură. La croit se va pune pond pe croitul hainelor de casă, dar cu cele mai înaintate se vor face exerciții pentru hăinuțe de copii și chiar de toalete, 8—10 ore la săptămână.

7. *Chimie de casă* pentru cunoașterea celor mai importante fenomene chimice din economia casnică. Câteva preparate, cari au importanță la curățenia locuințelor, sau pot fi folosite ca medicini de casă. În aceste ore de chimie se vor face și câteva lecții de biologie, cari sunt necesare pentru explicarea medicamentelor. În 2 ore la săptămână.

8. *Aritmetica.* Înprospătarea cunoștințelor din clasa a IV-a a școlii civile în 2 ore la săptămână. Se vor controla totodată și socotelile elevelor făcute în bucătăria internatului.

9. *Contabilitatea simplă și corespondență comercială* în 4 ore la săptămână. Orele acestea au în vedere nu numai comanda, ce le-ar putea face elevele în viață, ci scopul lor e, de a da cunoștințele necesare să poarte o gospodărie mare, sau să ajute soților și părinților comercianți în purtarea socotelilor, eventual să poată fi aplicate, — cele cari ar avea lipsă de a câștiga singure pâinea, — ca purtătoare ale socotelilor, eventual ajutoare la institutele de credit etc. Elevele vor

face exercițiile necesare să-și însușească tehnica masei de scris. Ca în ori care școală vor mai avea

Muzică, cântări și gimnastică împreună cu clasa a IV-a a școlii civile.

Incepând cu 1 Februarie se începe al doilea semestru și elevii, cari doresc să cerceteze cursurile, se pot înscrie pe semestrul al doilea. Pentru jumătate an se plătește 250 cor. taxă de internat și didactru 50 cor. pentru anul întreg. Ori-ce informațiuni se pot cere dela direcțiunile școlii civile de fete.

Conferință publică în Arad. Din seria conferințelor anunțate pentru publicul cărturar din Arad, Dumineca trecută s'a ținut a treia conferință. Obiectul conferinței a fost agitațiile religioase pe timpul Episcopului Inocenție Micu-Klein. Conferențiarul dnul prof. *Dr. Lazar Iacob* și-a dezvoltat conferința cu multă precizie istorică și simț de obiectivitate. Publicul ascultător a urmărit cu atenție evocarea acestor scene istorice din trecutul nostru. Au mai fost câteva puncte de pian și declamări.

Știri din Basarabia. Arhiepiscopul Basarabiei P. S. Serafim a trimis mai multe epistole în tot cuprinsul țării, cari îndeamnă pe preoți să formeze obștii de cumpătare, cu scopul de a lupta contra beției.

Zemstovul Basarabiei a hotărât îndeplinirea următoarelor puncte din programul de activitate pe anul acesta

Inițierea de obștii sătești și de gospodării.

Inițierea de tovarășii pentru întreprinderile din țara Basarabiei.

Întrebuințarea scrierii românești în afacerile de comerț ale Românilor.

Constituirea de trei linii ferate precum și legarea centrelor mai mari prin șosele practicabile.

— Un caz împărătecs a încuviințat ca învățătura religioasă la școlile primare din Basarabia să se facă în limba mamă a copiilor.

— Zemstovul Basarabiei a decis inițierea încă a 20 școli începătoare în diferite centre românești.

— În luna lui Martie va avea loc la Bender o adunare generală a obștilor sătești din întreaga Basarabie.

O faptă nobilă. Cancerul sau racul e o boală foarte rea, care în timpul din urmă s'a întins foarte mult printre oameni. Pentru vindecarea lui se cer sume oribile de multe ori și fiindcă cei mai mulți oameni sunt săraci — trebuie să se sfârșească în suferințele acestei boale. Milionarul american Phipp — tovarăș de afaceri alui Carnegie, a venit în ajutorul omeniei. El a făcut o fundație de 20 mil. dolari (cam 100 mil. cor.) cu scopul ca în spitalele din America Nordică ca oamenii, cari sufer de Cancer să poată afla tratamentul medical gratuit. Iată un om condus de principiile Sf Scripturi de a face bine deapropelui în tot timpul.

Congres de educație. În Filadelfia se va organiza în septembrie un mare congres, care va discuta probleme cu privire la educația familiară. Din ocest prilej comitetul organizator apreciind și stimând calitățile distinse ale Maj. Sale Reginei Carmen Sylva, a invitat o și rugat călduros, să primească prezidența de onoare a acelu congres.

Concurse.

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din **Selageni** (Szelezény) se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala“.

Emolumente: 1. În bani 200 cor. 2. 6 Hl. grâu 90 cor. 3. 6 Hl. cucuruz 66 cor. 4. 24 m. lemne și pentru sala de inv. 120 cor. 4. 06 Hl. fasole 8 cor. 5. scripturistică 6 cor. 6. conferință 10 cor. Stolă 20 cor. Întregire se cere dela stat.

La recurse sunt a se alătură în original următoarele documente: 1. Estras de botez. 2. Diploma de învățător 3. Atestat de apartinență 4. Atestat de serviciu.

Alesul va prevedea strana fără alta remunerație. Recursele adresate către comitetul parohial din Selageni sunt a se înaintă P. O. Of. ppbit. din Buteni (Körös-bökény), având reflectanții a se prezentă în cutare duminică ori sârbătoare în sf. biserică, spre a-și arată desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin* ppbiter, insp. școlar.

—□—

1—3 gr.

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din **Mustești** (Mosztfalva) se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala“.

Emolumente: 1. Dela epitropie 181 cor. 2. Venitul alor 4 jugh. pământ: 45 cor. 3. 5 q grâu 93 60 cor. 4. 5 q cucuruz 72 cor. 5. Rescumpărarea de fân 15 cor. 6. 4 st. lemne și pentru sala de inv. 96 cor. 7. Scripturistică 8 cor. 8 Conferință 16 cor. Întregirea salariului se va cere dela stat.

La recurse sunt a se alătură în original următoarele documente: 1. Estras de botez. 2. Diploma de învățător. 3. Atestat de apartinență. 4. Atestat de serviciu.

Alesul va prevedea strana fără alta remunerație. Recursele adresate către comitetul parohial din Mustești sunt a se înaintă P. O. Of. ppbit. din Buteni (Körös-bökény), având reflectanții a se prezentă în cutare duminică ori sârbătoare în sf. biserică, spre a-și arată desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin* ppbiter, insp. școlar.

—□—

1—3 gr.

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din **Prăjești** (Parázs) se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul diecezan.

Emolumentele: a) 300 cor. din ca-sada epitropiei culturale. b) Venite stolare 10 cor. c) Pământ învățătoresc cu dreptul de pășunat rescumpărat în bani; 160 cor. d) 9-60 Hl. bucate rescumpărate în bani 124-80 cor. e) 60 l. mazere rescumpărată în bani 8-40 cor. f) 16 metri de lemne pentru învățător rescumpărate în bani împreună cu căraușie 80 cor. g) Conferință 6 cor. Locuință în natură și grădină de legume.

Întregirea salariului dela stat e în curgere.

Reparări mai mici și curățirea la locuința învățătorului, atât pe din lăuntru cât și pe din afară, cade în sarcina învățătorului, iar a salei de învățământ în sarcina comunei bisericesti.

Alesul va prevedea cantoratul fără alta remunerație.

La recurse sunt a se alătură în original următoarele documente: 1. Estras de botez. 2. Diploma de învățător. 3. Atestat de apartinență. 4. Atestat de serviciu.

Recursele adresate comitetului parohial din Prăjești, sunt a se înainta oficiului pbbiteral din Buteni, (Kőrös-bökény), având reflectanții a se prezenta în cantare duminică ori sârbătoare în sfânta biserică din Prăjești spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin*, pbbiter insp. școl.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoresți din **Moneasa (Menyháza)** se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan.

Emolumentele: Din cassa epitropiei parohiale 320 cor. Pentru lemne 120 cor., din cari este a se încălzi și sala de învățământ curatorul 20 cor. Pentru conferințe 20 cor. Pentru scripturistică 10 cor.

Școala corespunde legii, iar salariul e întregit dela stat.

Alesul va fi obligat să prevadă cantoratul pe lângă stolarul obicinuit și să înființeze și conducă cor bisericesc fără altă remunerațiune.

Recursele sunt a se ajusta cu următoarele documente originale: 1. Extras de botez. 2. Diploma de învățator. 3. Atestat de apartinență. 4. Atestat de serviciu

Reflectanții au să se prezinte în sfânta biserică din Moneasa, iar recursele adresate comitetului parohial să se trimită oficiului protopresbiteral din Buteni

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin*, ppresb. insp. școl.

—□—

1—3 gr.

Pentru îndeplinirea postului de capelan temporal pe lângă parohul Teodor Ioaneș din **Bencecul-român**, tractul Timișorii decretat cu înalta rezoluțiune consistorială de sub Nr. 7514/1913 se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Una jumătate ($\frac{1}{2}$) din sesiunea parohială.
2. Una jumătate ($\frac{1}{2}$) din stolele și birul legal.

Casa parohială rămâne în beneficiu preotului Teodor Ioaneș asemenea și întregirea dotațiunii sale dela stat.

Pentru fiitorul capelan nu garantează nici comuna bis. nici superioritatea bis. întregirea dela stat.

Parohia fiind de **clasa II-a** dela recurenți se recere ecalificațiya prescrișă pentru astfel de parohii.

Alesul pe lângă aceia că va fi dator să provadă toate serviciile divine și pastorale din parohie, precum și catehizațiunea la toate școalele din loc fără altă remunerațiune, va mai avea să supoarte și dările publice după beneficiul său.

Recursele ajustate cu documentele prescise în original și cu atestat despre serviciul eventual prestat și adresate comitetului parohial din Bencecul român se vor subșterne în termenul legal P. O. Oficiu protopopesc gr. ort. rom. al Timișorii (Temesvár-gyárváros.)

Recurenții vor avea a se prezenta cu stricta observare a §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii în

vre-o duminică ori sârbătoare în sfta biserică din Bencecul român spre a-și arăta desteritatea omiletică și rituală.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Ioan Ôprea*, adm. protopopesc.

—□—

1 3

Pentru îndeplinirea stațiunii de învățator-cantor dela școala gr.-or. română din comuna **Săud (Szód)** se escrie concurs cu termen de alegere **30 zile** dela prima publicare în organul oficios pe lângă următorul beneficiu.

1. Salar în numărar 400 cor. 2. Intregirea dela stat pusă în perspectivă prin rezoluțiunea ministerială de sub Nrul 163063/1913 K M. 3. Locuință (2 chilii și culină) și grădină de legume. 4. Pentru cantorat: a) bir 2 cubule cucuruz sfărâmat à 10=20 cor. și b) stole 40 cor. Pentru conferință 6 cor.

Curățirea și încălzirea salei de învățământ cade în sarcina comunei bisericesti.

Reflectanții la aceasta stațiune își vor înainta petițiunile instruite regulamentar și adresate comitetului parohial din loc în termenul concursual P. O. Oficiu protopresbiteral al tractului Vașcău în Kőszvényes p. Kisszadres, și se vor prezenta la sf. biserică din loc pentru a se arăta poporului.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Vasile Nicoruția*, vicar protopopesc.

—□—

1—3

Pentru postul de învățator la școala conf. gr.-or. rom. din **Secaș**, tractul Belințului, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. În bani gata 740 cor.
2. Dela fondul bisericesc 200 cor.
3. Dela pământul școalei 60 cor.
4. Conferința 20 cor.
5. Scripturistica 10 cor.
6. Dela fiecare înmormântare 40, eventual 80 fil.

7. Locuință în natură și grădină lângă ea. Repararea din lăuntru aparține învățătorului, cea din afară comunei bisericesti.

Intregirea salariului peste 1000 cor. s'a cerut dela stat.

Alesul e dator a prestă serviciile cantonale în și afară de biserică, și a instrui tinerimea școlară în cântările bisericesti fără altă remunerațiune.

Preferiți vor fi cei destoinici a instrui și dirigia coru bisericesc.

Reflectanții au să-și aștearnă petițiile instruite conform legilor în vigoare, comitetului parohial, pe calea oficiului protopopesc gr. or. rom. din Belinț (Belenceze, Temes megye) și a se prezenta într'o duminică sau într'o sârbătoare, ca să-și arate desteritatea în cântare și în tipic.

Comitetul parohial.

În înțelegere cu: *Gherasim Sêrb*, protopresbiter.

—□—

1 - 3

Pentru deplinirea parohiei a II-a din **Boroșineu** — devenită vacantă prin strămutarea preotului Ioan I. Ardelean, — în conformitate cu rezoluția consistorială de sub Nr. 7386/913, se publică concurs cu termen de **30 zile**, dela prima publicare în organul „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt: 1. Uzufructul unei sesiuni, cu dreptul de pășune și pădure; 2. Uzufructul intravilanului, de sub Nr. 183; 3. Stolele legale; 4. Birul preoțesc, constător din una măsură cucuruz sfărâmat, dela aceia cari posed 8 jugh. pământ; $\frac{1}{2}$ măsură, dela aceia cari au mai puțin de 8 jugh., iar jelerii solvesc câte $\frac{1}{4}$ măsură de cucuruz sfărâmat; 5. Eventuala întregire a dotației, din vistieria statului.

Casă parohială nu este, iar dările publice, după beneficiul preoțesc, le va plăti alesul.

Parohia este de cl. I., deci dela reflectanți se cere calificația prescrișă în concl. de sub Nr. 84 II. 1. din 1910, a sinodului eparhial.

Cei-ce doresc să ocupe această parohie, sunt poștiți, ca petițiunile, adresate comit. par. din Boroșineu și ajustate cu documente trebuincioase să le înainteze la oficiul ppeșc gr.-or. rom. din Boroșineu (Borosjenő, com. Arad), având a se prezenta — cu stricta observare a §-lui 33 din Reg. pentru parohii, — în vre-o duminică sau sărbătoare, în s. biserică din Boroșineu, spre a-și arăta desteritatea în oratorie și în cele rituale.

Din ședința com. parohial, la 17/30 nov. 1913.

Dr. Teodor Burdan
preș. com. par.

Vasilie Augustin
not. com. par.

În conțelegere cu: *Ioan Georgia* ppresbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului vacant învățătoresc din **Groși**, (Garassa) se escrie concurs **cu termen de 30 zile**.

Venitele acestui post sunt:

1. Salar în bani gata 950 cor. 2. Venitul pământului inv. 40 cor. 3. Venitele cantonale 10 cor. 4. Pentru conferințe 20 cor. 5. Scripturistica 10 cor. 6. 8 stângeni de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ. 7. Locuință corăspunzătoare și grădină.

Doritorii de a ocupa acest post se avizează, ca recursurile lor instruite conform normelor în vigoare, plus cu atestat de apartinență (illetőségi bizonyítvány) și adresate Comitetului parohial din Groși, să le trimită la oficiul protopopesesc din Măriaradna, iar dinșii să se prezinte în sânta biserică de aici spre a se arăta poporului.

Din ședința dela 20 octomvrie (2 nov.) 1913.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopiu Givulescu*, protopresbiter și inspector de școale.

—□—

2—3

Căițe (căciuli) preoțești

pentru scutirea capului la servicii în liber pre-
cum și **potcapii**, se pot comandă la

Librăria diec. din Arad.

Bucata, din catifea, costă 6 cor. iar din stofă 4 cor.

Potcapia, din catifea 5—7 cor.

La comande e a se indica măsura capului.

A apărut

◆ CAZANIA ◆

cu litere latine în ediția nouă și costă
exemplarul legat în pele roșie **Cor. 14.**

De vânzare la:

◆ LIBRĂRIA DIECEZANĂ, ARAD. ◆

La Librăria Diecezană din Arad

se află de vânzare

Molitvelnicul cu litere latine

legat à cor. 14.